

Професійна освіта

УДК УДК 371.385:811.111

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15546764>

Методи та прийоми навчання курсантів письма англійською мовою

Крапчатова Ярослава Анатоліївна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри романо-германських мов

Національної академії Служби безпеки України,

03066, м. Київ, вул. М. Максимовича, 22,

krpchatova.ya@gmail.com,

<https://orcid.org/0000-0001-6357-9206>

Прийнято: 19.05.2025 | Опубліковано: 29.05.2025

Анотація. У статті розглядаються особливості використання процесуального та жанрового підходів до навчання письма курсантів в закладах вищої військової освіти. Зазначено, що розвиток умінь письмової комунікації є критично важливим для професійної підготовки військових фахівців. Проаналізовано сучасні наукові підходи до формування письмової компетентності, зокрема зосереджено увагу на методах, що ґрунтуються на моделюванні реальних комунікативних ситуацій, інтеграції жанрової свідомості та структурованого навчання написання текстів. Навчання за процесуальним підходом забезпечує розвиток навичок планування, редагування та оцінювання письма, натомість жанровий підхід формує вміння адаптуватися до вимог конкретних форматів текстів, зокрема рапортів, звітів, аналітичних записок.

Представлено приклади навчальних завдань, які поєднують елементи обох підходів, що сприяє формуванню цілісної письмової компетентності курсантів. Пропонуються різні типи завдань для навчання писемної компетентності, зокрема завдання на заповнення пропусків, моделювання, відтворення за зразком, тощо. Окрему увагу приділено етапам жанрового підходу, які сприяють навчанню писемного мовлення майбутніх офіцерів. Це зокрема моделювання – аналіз зразка; декомпозиція – вивчення структури, мовних кліше, стилістичних особливостей; практика – написання текстів за аналогією; підсумок – самостійне створення тексту в заданому жанр. Наголошено на доцільності використання інтегрованих методик, які враховують професійні потреби здобувачів освіти та комунікативні контексти їх майбутньої діяльності. Зроблено висновок про ефективність поєднання процесуального і жанрового підходів для розвитку письма як виду професійної діяльності в умовах військової освіти.

Ключові слова: *писемне мовлення, курсанти, процесуальний підхід, жанровий підхід.*

Methods and techniques for teaching cadets writing in English

Krapchatova Yaroslava

Candidate of sciences in Pedagogy, associate professor, associate professor of the
National Academy of Security Service of Ukraine,
03066, Kyiv, M. Maksymovych str., 22,
krapchatova.ya@gmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-6357-9206>

Abstract. *The article examines the use of process and genre approaches in teaching writing to cadets at institutions of higher military education. Many*

scientific works about teaching writing skills have been studied to work out exercises in terms of process approach, as well as genre approach. It highlights the critical importance of developing written communication skills for the effective professional training of military personnel. The paper analyzes current scientific approaches to the formation of writing competence, focusing on techniques that involve modeling real communicative situations, integrating genre awareness, and structured teaching of text production. The process approach contributes to the development of planning, editing, and self-assessment skills, while the genre approach helps cadets meet the requirements of specific text types, such as reports, memos, and analytical briefs.

The article provides examples of instructional tasks that combine elements of both approaches, which support the development of comprehensive writing competence. Various types of exercises are proposed, including gap-filling tasks, text modeling, pattern-based reproduction, and others. Special attention is given to the main stages of the genre approach: modeling (sample analysis), deconstruction (study of structure, language clichés, and stylistic features), practice (writing similar texts), and final production (independent creation of a genre-specific text). The article emphasizes the relevance of integrated teaching methods that consider cadets' professional needs and the communicative contexts of their future roles. It concludes that the combination of process and genre approaches is effective for developing writing as a key professional skill in military education.

Keywords: *writing skills, cadets, process approach, genre approach.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації та інтернаціоналізації військової освіти зростає роль володіння англійською мовою як ключової компетенції для майбутніх офіцерів. Знання іноземної мови, зокрема вмінь писемного спілкування, стає необхідною складовою професійної підготовки курсантів. З огляду на специфіку військової

діяльності, письмова комунікація набуває особливого значення, оскільки охоплює ведення службової документації, складання рапортів, звітів, інструкцій, наказів тощо. Тому навчання письма англійською мовою курсантів вимагає впровадження ефективних методів і прийомів, які відповідають не лише загальним дидактичним вимогам, а й специфіці військової професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загалом за останні роки публікації охоплюють широкий спектр питань, пов'язаних із навчанням письма, але ще недостатньо розглядають його адаптацію до військової освіти. Зокрема, Brown, H. D. (2020). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Автор розглядає інтеграцію навичок письма в контексті практичного застосування. Він наголошує на важливості активного залучення студентів через інтерактивні методи та автентичні завдання, що допомагають розвинути грамотність у письмі [6].

Nation, I. S. P. (2020). *Learning Vocabulary in Another Language*. У книзі представлений стратегічний підхід до розширення словникового запасу, необхідного для ефективного письма. Автор аналізує техніки запам'ятовування слів, зокрема методи повторення та асоціативного навчання [7].

Harmer, J. (2021). *How to Teach Writing*. Автор систематизує методи викладання письма залежно від рівня студентів, особливу увагу приділяючи академічному письму. Книга містить практичні рекомендації щодо розвитку структури тексту, аргументації та стилю [8].

Richards, J. C., & Renandya, W. A. (2019). *Methodology in Language Teaching*. Основна увага приділяється письму як процесу створення тексту. Автори розглядають стадії написання тексту – планування, формулювання і редагування – а також роль зворотного зв'язку у вдосконаленні навичок письма [9].

Hylland, K. (2021). *Second Language Writing*. Посібник зосереджується на жанрово-орієнтованому підході до письма, де студентів навчають працювати з різними типами текстів, враховуючи їхню структуру, стиль і мету. Автор підкреслює важливість моделювання реальних комунікативних ситуацій [10].

Власенко І. О. (2020). Особливості викладання іноземної мови у військових вишах. Дослідження акцентує увагу на функціональному підході до навчання письма, який передбачає створення завдань, що відповідають військово-професійним потребам курсантів [1].

Середа Н. В. (2021). Комунікативний підхід у навчанні письма англійською мовою. Автор аналізує роль контексту у формуванні писемних навичок, наголошуючи на необхідності включення автентичних матеріалів та реальних сценаріїв у навчальний процес [2].

Марченко О. С. (2022). Інноваційні технології навчання іноземної мови у ЗВО. У статті представлений аналіз використання цифрових платформ та інтерактивних технологій у навчанні письма. Авторка досліджує ефективність онлайн-ресурсів, що сприяють розвитку писемних навичок у вивченні іноземних мов [3].

Іванова Г. П. (2023). Формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності у майбутніх офіцерів. Дослідження акцентує увагу на міждисциплінарному підході, який інтегрує навчання письма з військовими дисциплінами, сприяючи розвитку аналітичного мислення та професійної комунікації майбутніх офіцерів [4].

Ковальова Т. Ю. (2024). Методика викладання військової термінології англійською мовою. Авторка аналізує шляхи формування термінологічної грамотності у письмі, досліджуючи способи навчання спеціалізованої військової лексики через завдання на переклад, написання звітів та аналіз документації [5].

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Серед невіршених питань виділяємо наступні: низький рівень сформованості продуктивних навичок письма у курсантів; відсутність адаптованих до військової тематики методичних матеріалів; недостатня інтеграція письма у міждисциплінарний контекст; слабка мотивація курсантів до вдосконалення писемної продукції. Ці аспекти вимагають подальших досліджень, зокрема у напрямку створення ефективних прийомів навчання письма, які б поєднували традиційні та інноваційні методи, а також враховували б специфіку військового середовища. В даній статті зосереджуємо увагу на розробці вправ для навчання писемного мовлення курсантів сектору безпеки в аспекті процесуального та жанрового підходів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – проаналізувати та систематизувати ефективні методи та прийоми навчання письма курсантів англійською мовою з урахуванням специфіки військової освіти. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: виявити та надати приклади прийомів, які забезпечують формування писемної компетенції у курсантів з використанням текстів-зразків для відтворення автентичної комунікації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Навчання письма курсантів у військових навчальних закладах потребує спеціальних методичних технологій, що поєднують загальні принципи викладання письма та військово-специфічні завдання. Завдяки певним підходам у навчанні письма, а саме: процесуальному та жанровому, можна навчити курсантів писемному мовленню ефективно та швидко. Розглянемо детально кожен із підходів. **Процесуальний підхід (Process Writing Approach)** сприяє розвитку критичного мислення, автономії та саморефлексії, особливо важливих у підготовці майбутніх військових фахівців. За допомогою процесуального підходу у курсантів формуються вміння самостійно генерувати ідеї,

послідовно створювати тексти, редагувати та покращувати написане. Процесуальний підхід сформувався на основі когнітивно-комунікативної теорії письма, яка розглядає письмо як динамічну, поетапну діяльність, що вимагає планування, редагування й удосконалення (6, р. 114). Процесуальний підхід сприяє розвитку критичного мислення, автономії, та саморефлексії, особливо важливих у підготовці майбутніх військових фахівців. За допомогою процесуального підходу формуються граматичні та лексичні навички та вміння письма: послідовно створювати тексти; самостійно генерувати ідеї; редагувати та покращувати написане. Основними етапами написання тексту у контексті процесуального підходу є:

1. **Pre-writing** – планування (мозковий штурм, обговорення, складання плану);
2. **Drafting** – створення чернетки;
3. **Revising** – перегляд структури, змісту, логіки викладу;
4. **Editing** – граматики, лексика, пунктуація;

Цей підхід передбачає виконання реальних професійних завдань, які допомагають курсантам відпрацювати навички письма в контексті військової діяльності. Прикладами завдань процесуального підходу може бути рапорт, який курсанти пишуть у кілька етапів. Спочатку складають план (що, кому, навіщо). Потім – чорновий варіант. Обмінюються текстами в парах і редагують один одного. Після внесення правок – здають фінальний текст.

Приклад 1. Моделювання (Modeling).

Викладач демонструє зразок письмового завдання, аналізує його структуру, лексику та граматику. Прикладом може слугувати зразок електронного листа доповіді про виконання військового завдання.

Мета: відпрацювання навичок граматики та військової лексики, структури речень, порядку слів у реченнях.

Subject: Mission Report – Patrol Operation, April 12

Sir,

I am reporting the successful completion of the patrol operation conducted in Sector C on April 12. The unit maintained radio silence and no hostile contacts were reported...

Завдання для курсантів: Написати аналогічний звіт за іншим сценарієм патрулювання з інцидентом.

Приклад 2. Заповнення прогалін (Gap-filling Writing).

Мета: відпрацювання навичок граматики, структури речень, військової лексики.

Завдання: курсантам пропонуються тексти з пропущеними словами або реченнями для доповнення.

Yesterday, our unit _____ (arrive) at the designated location. We _____ (set up) the camp and ensured _____ (security measures).

Приклад 3. Письмо за опорами (Guided Writing).

Мета: відпрацювання навичок граматики, структури речень, військової лексики.

Завдання: Курсант отримує чіткий план, опорні слова або фрази, на основі яких має побудувати текст, наприклад, написати рапорт, використовуючи фрази:

- *"According to the operation plan..."*
- *"We encountered unexpected obstacles..."*
- *"As a result, the mission was..."*

Приклад 4. Писання за зразком (Controlled Composition).

Завдання: Курсанти переписують текст, змінюючи час, особу, ситуацію тощо. Переписати в минулому часі, замінити "I" на "Lieutenant Smith", або змінити події на інші – "debriefing", "only two officers attended".

Мета: відпрацювання навичок лексики і граматики.

I conducted the briefing at 0900 hours and all platoon leaders attended.

Приклад 5. Рецензування письма (Peer Review)

Завдання: Написання оперативного звіту за певною ситуацією. Після написання інструкції з евакуації, курсант обмінюється текстом з напарником і дає зворотній зв'язок за критеріями: зміст, лексика, граматики. Курсант читає роботу товариша та дає коментарі щодо структури, помилок і ясності викладу.

Мета: відпрацювання навичок граматики, структури речень, військової лексики.

Task: Write an incident report about an unexpected security breach at a military facility.

"On May 14, 2025, at approximately 2100 hours, unauthorized personnel attempted to access the restricted area of Fort Brighton. The individual was intercepted by the security team and taken into custody. No classified information was compromised. Immediate action was taken to reinforce security protocols."

Навчання письма за допомогою **жанрового підходу (Genre-Based Approach)** ведеться через опрацювання конкретних жанрів письма, характерних для військового середовища: накази, звіти, інструкції, службові листи, повідомлення тощо. Метою цього підходу є формування вмінь писати тексти певного функціонального типу з дотриманням структури, лексики та стилю (10, р. 17). Жанровий підхід забезпечує функціональне володіння мовою: курсанти вчаться писати тексти, що відповідають конкретним комунікативним завданням і соціальним ролям. Наприклад, після аналізу зразка військового наказу (Operation Order), курсанти створюють власний наказ на задану ситуацію, використовуючи типові фрази. Завданнями такого підходу є: засвоїти структуру, мову та стиль типових професійних текстів; розвивати вміння писати згідно з нормами ділового/військового жанру.

Етапами реалізації жанрового підходу є:

1. Моделювання – аналіз зразка (наказу, звіту тощо);

2. **Декомпозиція** – вивчення структури, мовних кліше, стилістичних особливостей;
3. **Практика** – написання текстів за аналогією;
4. **Підсумок** – самостійне створення тексту в заданому жанр.

Жанровий підхід забезпечує високу професійну релевантність письма; формує стандартизовані навички ділового спілкування; знижує тривожність при письмі – курсанти мають чіткий зразок. Прикладом завдань жанрового підходу можуть бути різні шаблони службової записки англійською мовою для курсантів, адаптовані до військового контексту:

Приклад. Доповніть за зразком службову записку лексичними одиницями, які використовуються у процесі вивчення теми: військова звітність.

Мета: відпрацювання навичок граматики, структури речень, військової лексики.

Example:

The purpose of this memorandum is to report on the status of training exercise Bravo-3, conducted on 10 May 2025. All assigned personnel completed the scenario as planned. Minor equipment malfunctions were observed with two communication sets. A full review of the devices is scheduled for 16 May.

Respectfully,

Sgt. Andrii Kovalenko

Службова записка – Звіт (Report Memo)

To: [Rank and Name]

From: [Your Rank and Name]

Date: [DD Month YYYY]

Subject: Report on [Topic]

The purpose of this memorandum is to report on [what happened].

On [date], [describe the event or situation briefly].

As a result, [consequences or outcomes].

The issue has been [resolved / is pending further action].

Respectfully,

[Rank and Full Name]

Висновки. Отже, ефективне навчання курсантів письма англійською мовою у військових навчальних закладах вимагає поєднання традиційних методик з інноваційними підходами, орієнтованими на специфіку військової діяльності. Застосування процесуального та жанрового підходів дозволяє розвивати не лише мовну компетентність, а й аналітичне мислення, вміння структурувати інформацію та використовувати військову термінологію у писемному мовленні.

Розглянуті методи і прийоми, зокрема моделювання, письмо за зразком, письмові вправи з опорами, рецензування робіт та жанрове тренування, сприяють формуванню функціональної писемної компетенції, яка відповідає вимогам реальних комунікативних ситуацій у військовій сфері. Ці методики також посилюють мотивацію курсантів до навчання, підвищують впевненість у власних силах і забезпечують практичну орієнтацію навчального процесу.

Таким чином, формування писемної компетенції у курсантів повинно здійснюватися комплексно, із урахуванням професійної спрямованості, реалістичності завдань, а також актуальних методичних підходів, що поєднують навчання мови з розвитком критичного мислення та професійної комунікації.

Список використаних джерел

1. Власенко І. О. Особливості викладання іноземної мови у військових вишах / І. О. Власенко // Військова освіта. – 2020. – №2. – С. 34–38.

2. Серета Н. В. Комунікативний підхід у навчанні письма англійською мовою / Н. В. Серета // Іноземні мови. – 2021. – №3. – С. 12–18.
3. Марченко О. С. Інноваційні технології навчання іноземної мови у ЗВО / О. С. Марченко // Педагогічний дискурс. – 2022. – №5. – С. 44–49.
4. Іванова Г. П. Формування професійно орієнтованої іншомовної компетентності у майбутніх офіцерів / Г. П. Іванова // Вісник Академії сухопутних військ. – 2023. – №1. – С. 57–62.
5. Ковальова Т. Ю. Методика викладання військової термінології англійською мовою / Т. Ю. Ковальова // Питання військової лінгвістики. – 2024. – №2. – С. 21–27. 6.
6. Brown H. D. Teaching by principles: An interactive approach to language pedagogy / H. D. Brown. – 4th ed. – New York: Pearson Education, 2020. – 648 p.
7. Nation I. S. P. Learning vocabulary in another language / I. S. P. Nation. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020. – 374 p.
8. Harmer J. How to teach writing / J. Harmer. – London: Pearson, 2021. – 232 p.
9. Richards J. C., Renandya W. A. Methodology in language teaching / J. C. Richards, W. A. Renandya. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – 432 p.
10. Hyland K. Second language writing / K. Hyland. – Cambridge: Cambridge University Press, 2021. – 280 p.
11. Skehan P. Task-based language teaching / P. Skehan. – London: Routledge, 2018. – 320 p.
12. Flowerdew J. Discipline-specific writing: Theory into practice / J. Flowerdew. – London: Routledge, 2021. – 245 p.
13. Ferris D. Teaching L2 composition: Purpose, process, and practice / D. Ferris. – New York: Routledge, 2020. – 360 p.
14. Hedge T. Writing / T. Hedge. – Oxford: Oxford University Press, 2021. – 210 p.
15. Ur P. A course in language teaching: Practice and theory / P. Ur. – Cambridge: Cambridge University Press, 2019. – 384 p.